

Förslag till föreskrifter om ändring i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2022:12) om dricksvatten

1. Sammanfattning

Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2022:12) om dricksvatten genomför större delen av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (dricksvattendirektivet).

Livsmedelsverket föreslår nu ändringar i föreskrifterna för att direktivet ska genomföras fullt ut vad gäller Livsmedelsverkets ansvarsområde och för att åtgärda brister som identifierats efter föreskrifternas ikraftträdande 2023.

När föreskrifterna beslutades saknades vissa bemyndiganden, vilket innebar att regler om information till allmänheten, rapportering till Livsmedelsverket samt beaktande av vattenmyndigheternas riskbedömningar inte kunde införas. Dessa bemyndiganden finns nu i livsmedelsförordningen (2006:813), vilket möjliggör att de delar av dricksvattendirektivet som omfattas av Livsmedelsverkets ansvarsområde kan genomföras samlat i LIVSFS 2022:12.

Förslaget innebär att krav på information till allmänheten och konsumenter förs över från livsmedelsförordningen till föreskrifterna och det preciseras närmare vilka uppgifter som behöver tillgängliggöras. Endast verksamhetsutövare som producerar eller tillhandahåller minst 10 m³ dricksvatten per dygn eller försörjer minst 50 personer med dricksvatten till permanenta bostäder eller fritidsbostäder ska omfattas, vilket minskar administrativa bördor för mindre aktörer och verksamheter som inte varit avsedda att omfattas av direktivets informationskrav. Detta blir en förändring jämfört med regleringen i livsmedelsförordningen som även omfattar de mindre aktörerna. Ett nytt rapporteringskrav införs också, där det bland annat framgår vilka uppgifter verksamhetsutövarna ska lämna till Livsmedelsverket för att Sverige ska kunna uppfylla sina skyldigheter gentemot EU.

Utöver detta föreslås flera mindre justeringar, bland annat införande av en alternativ analysmetod för intestinala enterokocker, förtydliganden om när vissa bekämpningsmedel behöver undersökas samt korrigeringar av skrivfel och rubriksättningar i bilagor. Dessa ändringar innebär lättnader för verksamhetsutövare genom att användning av en snabbare analysmetod möjliggörs och onödiga provtagningar undviks.

Förslaget berör ca 800 verksamhetsutövare och omkring 2 200 dricksvattenanläggningar, vilka i huvudsak består av kommunala VA-producenter och samfälligheter. De ekonomiska konsekvenserna bedöms vara begränsade, eftersom huvuddelen av kraven redan gäller genom livsmedelsförordningen. Vissa ökade personalkostnader kan dock uppstå kopplat till rapporteringskraven som införs.

Genom att samla regleringen från livsmedelsförordningen till föreskrifterna ökar tydligheten och förutsättningarna för ett enhetligt genomförande av dricksvattendirektivet i Sverige.

2. Beskrivning av problemet och vilken förändring

Livsmedelsverket eftersträvar

Den 1 januari 2023 trädde LIVSFS 2022:12 i kraft. Föreskrifterna genomför större delar av dricksvattendirektivet. Vid denna tidpunkt saknades vissa bemyndiganden vilket gjorde att Livsmedelsverket inte kunde genomföra alla delar av direktivet som faller under Livsmedelsverkets ansvarsområde i föreskrifterna.

Av artikel 9.2 i dricksvattendirektivet framgår att medlemsstaterna ska säkerställa att det vid en riskbedömning avseende försörjningssystemet beaktas de resultat av den riskbedömning och riskhantering för tillrinningsområdena för uttagspunkter som utförs i enlighet med artikel 8. När Livsmedelsverket beslutade om LIVSFS 2022:12 hade den aktör som ansvarar för riskbedömningen och riskhanteringen inte utsetts, och det gick därför inte att hänvisa till rätt aktör i föreskrifterna. Vattenmyndigheterna är numera utsedda av regeringen att tillse att en riskbedömning och riskhantering av tillrinningsområden för dricksvatten sker, se 4 a kap. vattenförvaltningsförordningen (2004:660). Det bör därför införas hänvisningar till dessa myndigheter där det är relevant.

Av artikel 17 i dricksvattendirektivet framgår att medlemsstaterna ska säkerställa att viss information görs tillgänglig för allmänheten respektive tillhandahålls till konsumenterna. När Livsmedelsverket beslutade om LIVSFS 2022:12 saknades det bemyndigande som krävdes för att genomföra kravet i artikel 17 i dricksvattendirektivet. Ett sådant bemyndigande har numera införts av regeringen genom 3 b § livsmedelsförordningen.

Enligt artikel 18.1 c–e i dricksvattendirektivet ska medlemsstaterna upprätta och årligen uppdatera ett dataset för rapportering till EU av viss information om övervakning gällande genomförandet av direktivet. Livsmedelsverket saknade vid införandet av LIVSFS 2022:12 rätt att begära in nödvändig information, vilket numera är reglerat i 34 b § livsmedelsförordningen. Livsmedelsverket har även fått ett bemyndigande att föreskriva om uppgiftsskyldigheten genom 34 c § livsmedelsförordningen.

Det behöver vara tydligt för verksamhetsutövarna vilka som omfattas av krav på att lämna information och rapportera uppgifter samt vilka uppgifter som ska lämnas. Livsmedelsverket eftersträvar att bestämmelser i dricksvattendirektivet som faller under Livsmedelsverkets ansvarsområde och riktar sig till verksamhetsutövare samlat genomförs genom LIVSFS 2022:12.

Det har uppmärksamrats att det finns behov av mindre justeringar i föreskrifterna. Livsmedelsverket avser att göra dessa justeringar.

3. Vilka konsekvenser uppstår om ingen åtgärd vidtas

Enligt dricksvattendirektivet ska medlemsstaterna säkerställa att riskbedömning och riskhantering av tillrinningsområdet beaktas av verksamhetsutövarna och att det vid behov genomförs ytterligare undersökningar utifrån dessa. Om inga justeringar görs saknas delar av genomförandet av direktivet.

Genom 3 a § livsmedelsförordningen åläggs den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att informera allmänheten om dricksvattnet enligt artikel 17 i dricksvattendirektivet. Om Livsmedelsverket inte reglerar informationsskyldigheten i LIVSFS 2022:12 har Sverige således ändå införlivat den delen av dricksvattendirektivet i nationell rätt. Den nuvarande regleringen innehåller inga anpassningar gällande vilka som omfattas av informationskravet eller vilken information som ska tillhandahållas. Om ingen åtgärd vidtas kvarstår den nuvarande regleringen som innebär att alla verksamhetsutövare som omfattas

av dricksvattendirektivet behöver tillhandahålla all information som det hänvisas till i artikel 17.

Vad gäller rapporteringsskyldigheten ska de som producerar eller tillhandahåller dricksvatten lämna de uppgifter som Livsmedelsverket behöver för att fullgöra sitt uppdrag, se 34 b § livsmedelsförordningen. Rapporteringsskyldighet gäller även om den inte införs i föreskrifterna. Eftersom det saknas tydlighet vad som ska rapporteras har Livsmedelsverket väglett att rapporteringsskyldigheten är frivillig fram tills frågan regleras. Att underlåta att införa regleringen i föreskrifterna kommer leda till en fortsatt otydlighet mot verksamhetsutövarna. Sverige är som medlemsstat skyldig att vidarerapportera dessa uppgifter till kommissionen. Om uppgifterna inte hämtas in från verksamhetsutövarna kan Sverige inte leva upp till sina skyldigheter enligt direktivet.

Vad gäller LIVSFS 2022:12 i övrigt är det i huvudsak ändringar av felskrivningar och rubriker som behöver justeras. I fråga om posten för bekämpningsmedel i bilaga 1 har en mening fallit bort, jämfört med dricksvattendirektivet, vilket har fått effekten att mer provtagning än nödvändigt behöver genomföras. I bilaga 4 anges vilka analysmetoder som får användas för mikroorganismer och indikatorparametrar, utan justeringar är det fortsatt endast de redan reglerade analysmetoderna som får användas.

4. Möjliga alternativ för att uppnå förändringen

4.1. Justerade föreskrifter

När dricksvattendirektivet genomfördes i svensk rätt var avsikten att genomförandet på Livsmedelsverkets ansvarsområde skulle göras genom Livsmedelsverkets dricksvattenföreskrifter. De delar som idag inte omfattas av LIVSFS 2022:12 är delvis genomförda genom livsmedelsförordningen och delvis saknas genomförande. Direktivet behöver genomföras i svensk rätt. Genom att ändra i LIVSFS 2022:12 kan bestämmelserna hållas samlade på föreskriftsnivå i den mån det är möjligt.

Skrivfel och andra mindre justeringar i föreskrifterna kan rättas genom att justera i föreskrifterna.

4.2. Vägledning

Om ändringarna inte införs i LIVSFS 2022:12 och informations- och rapporteringskraven endast ska finnas i livsmedelsförordningen är en alternativ lösning att på en mer detaljerad nivå vägleda om kraven. Detta innebär dock att kraven inte hålls samlade i föreskrifterna. Genom att införa mer detaljerade regler kan det dessutom införas begränsningar angående vem som ska lämna information eller rapportera samt vilken information eller rapportering som ska lämnas. Sådana begränsningar kan inte införas genom vägledning. De delar av direktivet som idag inte är genomförda kan inte genomföras genom vägledning. De skulle därmed förbli oreglerade.

Vad gäller de mindre justeringarna som bedöms nödvändiga kan även de delvis lösas genom vägledning, men det innebär att föreskrifterna kommer att vara otydliga och felaktiga i vissa delar. Tillägg av analysmetod och justering för när bekämpningsmedel ska undersökas kan inte göras genom vägledning.

5. Livsmedelsverkets förslag

5.1. 11 §

Livsmedelsverket föreslår att det görs ett tillägg i 11 § andra stycket andra meningen om att vattenmyndigheternas riskbedömning och riskhantering av tillrinningsområdet ska beaktas vid faroanalysen. Riskbedömningen och riskhanteringen regleras i 4 a kap. 1 och 4 §§ vattenförvaltningsförordningen. För att det ska bli tydligt vilken riskbedömning och riskhantering som avses görs det en hänvisning till vattenförvaltningsförordningen som reglerar dessa. Att riskbedömning och riskhantering ska beaktas vid faroanalysen följer av artikel 9.2 a i dricksvattendirektivet. Detta har tidigare remitterats¹, men beslutades inte när föreskrifterna antogs då det inte stod klart vem som skulle utföra riskbedömningen och riskhanteringen.

5.2. 32 a och b §§

I artikel 17.1 i dricksvattendirektivet regleras att medlemsstaterna ska säkerställa att adekvat och aktuell information om dricksvatten finns tillgängligt i enlighet med bilaga IV. I artikel 17.2 anges ytterligare uppgifter som medlemsstaterna ska

¹ Remiss, Livsmedelsverkets förslag till nya föreskrifter om dricksvatten, den 5 maj 2022, dnr 2022/01733.

säkerställa att alla personer som försörjs med dricksvatten får regelbunden information om.

När dricksvattendirektivet skulle genomföras i svensk rätt saknade Livsmedelsverket bemyndigande att genomföra hela artikel 17. Förslaget ingick dock i remissen till LIVSFS 2022:12. Bemyndigande finns numera i 3 b § livsmedelsförordningen.

Artikel 17 är för närvarande genomförd i svensk rätt genom 3 a § livsmedelsförordningen. Livsmedelsverket föreslår att det införs två nya paragrafer, 32 a och b §§ LIVSFS 2022:12 som ersätter 3 a § livsmedelsförordningen. Genom att flytta bestämmelsen till LIVSFS 2022:12 kan genomförandet hållas samlat i föreskrifterna. I föreskrifterna föreslås bestämmelsen vara mer detaljerad på så sätt att det direkt anges vilken information som ska finnas tillgänglig. Det gör det enklare för verksamhetsutövarna att veta vad som förväntas av dem utan att hänvisas till direktivet. Livsmedelsverket kommer att hemställa om att regeringen upphäver 3 a § livsmedelsförordningen för att undvika dubbelreglering.

I 3 a § livsmedelsförordningen görs inget undantag för anläggningar som producerar eller tillhandahåller mindre än 10 m³ dricksvatten per dygn eller som försörjer färre än 50 personer med dricksvatten, oavsett om det görs genom en offentlig eller kommersiell verksamhet eller inte. Det görs inte heller undantag för verksamhetsutövare som med fartyg transporterar passagerare och producerar dricksvatten genom avsättning. Dessa anläggningar omfattas inte av informationskraven i artikel 17 i dricksvattendirektivet. Genom undantagen från föreskrifternas tillämpningsområde i 2–4 §§ LIVSFS 2022:12 exkluderas dessa mindre verksamheter från informationsansvaret när bestämmelsen placeras i föreskrifterna.

Syftet med den information som ska tillhandahållas är att konsumenterna ska få ökad information om sitt dricksvatten och att användningen av flaskvatten ska minska. Den information som ska lämnas, dels på internet, dels direkt till konsumenterna, är dock betungande för verksamhetsutövarna. Livsmedelsverket gör bedömningen att det är tillräckligt att verksamhetsutövare som producerar eller från en distributionsanläggning tillhandahåller dricksvatten till permanenta bostäder eller fritidsbostäder uppfyller informationskraven. Syftet med direktivet bedöms därmed tillgodoses, medan onödigt betungande krav på verksamhetsutövare undviks.

Både verksamhetsutövare som producerar dricksvatten och de som tillhandahåller det via en distributionsanläggning ska lämna information enligt det föreslagna avsnitt A i bilaga 5. Det ställs dock ytterligare krav på verksamhetsutövare som tillhandahåller dricksvatten från en distributionsanläggning eftersom dessa även ska lämna viss information, som föreslås i avsnitt B i bilaga 5, direkt till konsumenterna. För att göra det tydligt för respektive verksamhetsutövare vilka krav de omfattas av delas paragraferna in på så sätt att 32 a § omfattar de krav som ställs på producenter, medan 32 b § omfattar de krav som ställs på distributörer.

Förslaget som tidigare remitterats innehöll ett undantag för verksamhetsutövare som endast producerar dricksvatten som tappas i flaskor eller behållare. Genom att begränsa vilka verksamhetsutövare som omfattas till att bara gälla dem som tillhandahåller dricksvatten till permanenta bostäder eller fritidsbostäder blir inte det undantaget relevant, då dessa inte gör sådana leveranser. Det tidigare föreslagna undantaget finns därför inte med i detta förslag.

Utöver dessa regler finns det bestämmelser om att dricksvatten ska vara hälsosamt och rent, och att konsumenten ska få information och råd i de fall användningen av dricksvatten begränsas eller andra åtgärder för att skydda människors hälsa vidtas, se 6 och 32 §§ LIVSFS 2022:12. De ökade informationskraven som föreslås påverkar inte konsumenternas rätt till nödvändig information för att skydda sin hälsa, eller verksamhetsutövarnas skyldigheter att uppfylla kvalitetskraven för det dricksvatten som tillhandahålls.

De detaljerade informationskraven föreslås placeras i bilaga 5, se nedan.

5.3. 32 c och d §§

Det föreslås att det införs en 32 c § som innehåller ett rapporteringskrav till Livsmedelsverket gällande undersökningsresultat vid avvikelser för parametrar förtecknade i tabell 1 och 2 i bilaga 1 (med vissa undantag), åtgärder enligt 28 § och dricksvattenrelaterade incidenter. Paragrafen motsvarar artikel 18 c och d i dricksvattendirektivet. Den är för närvarande genomförd i nationell rätt genom 34 b § livsmedelsförordningen. De nu föreslagna reglerna kommer innehålla en högre detaljeringsgrad än 34 b § livsmedelsförordningen. Det finns dock inte behov av att 34 b § livsmedelsförordningen justeras då den paragrafen endast

Avdelningen för myndighetsstöd
Enheten för juridik

2026-09-10

Dnr 2026/02902

anger att uppgifter ska lämnas till Livsmedelsverket, medan det nu remitterade förslaget innehåller detaljer avseende vilken information som ska lämnas.

Livsmedelsverket har tidigare remitterat detta förslag, men saknat bemyndigande att genomföra det. Bemyndigande finns nu i 34 c § livsmedelsförordningen. Det nu remitterade förslaget innehåller även mindre ändringar jämfört med det tidigare remitterade förslaget. Datumet för när rapporteringen ska göras är ändrat från den 31 januari till den 31 mars. När Livsmedelsverket beslutade om LIVSFS 2022:12 hade kommissionen inte fastställt vid vilken tidpunkt som medlemsstaterna årligen ska rapportera in informationen. Datumet är nu fastställt till 30 september för föregående år.² Genom att verksamhetsutövarna rapporterar senast den 31 mars hinner uppgifterna sammanställas av Livsmedelsverket och eventuella kompletteringar hinner hämtas in.

Enligt det tidigare remitterade förslaget skulle alla undersökningsresultat enligt 22 § första stycket rapporteras in. Eftersom de uppgifter som Livsmedelsverket ska rapportera vidare är begränsade till fall när det finns ett överskridande av gränsvärden införs motsvarande begränsning i rapporteringskravet. Indikatorparametrar ingår inte i det som behöver rapporteras enligt dricksvattendirektivet och sådana bör därför inte omfattas av rapporteringskravet. Parametrarna indikativ dos, PFAS 4 och radon regleras inte genom dricksvattendirektivet och dessa bör inte heller omfattas av rapporteringskravet.

En annan justering jämfört med det remitterade förslaget är att det har förtydligats att de dricksvattenrelaterade incidenter som ska rapporteras endast gäller dem som orsakat en potentiell risk för människors hälsa, varat mer än tio dagar i rad samt drabbat minst 1 000 personer. Vid sådana incidenter ska informationen även inkludera orsaker till incidenterna och vidtagna avhjälpande åtgärder. Detta är i linje med de krav som ställs i direktivet. Livsmedelsverket ser inte att det finns skäl att begära in uppgifter utöver de som ska rapporteras vidare.

För att säkerställa att Livsmedelsverket får del av nödvändig rapportering ska samtliga verksamhetsutövare som omfattas av rapporteringskravet lämna en årlig rapport. För dem som inte haft några avvikelser som behöver rapporteras kommer rapporteringen endast bestå i att meddela det.

² Det framgår av ett mötesdokument från kommissionen från den 18 juli 2025, 18th meeting of the expert group on the implementation of the drinking water directive.

Det föreslås införas en 32 d § som begränsar rapporteringsskyldigheten vad gäller vissa uppgifter som inte bör få spridning. I artikel 18.5 i dricksvattendirektivet anges att medlemsstaterna får avvika från artikeln, som innehåller rapporteringskrav, med hänvisning till de skäl som anges i artikel 13.1 i direktiv 2007/2/EG³ (Inspiredirektivet). I 34 a § livsmedelsförordningen, som genomför delar av artikel 18 i dricksvattendirektivet, anges att rapporteringen inte ska omfatta säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585) eller uppgifter som omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Dessa undantag motsvarar de undantag som görs i Inspiredirektivet. Eftersom inte alla verksamhetsutövare omfattas av offentlighets- och sekretesslagen går det dock inte att använda samma formulering som i livsmedelsförordningen. Inspiredirektivet är bland annat genomfört i svensk rätt genom lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation. Av 12 § lagen om geografisk miljöinformation framgår vissa begränsningar gällande allmänhetens tillgång till geografisk miljöinformation och metadata. Livsmedelsverket anser att det är lämpligt att använda samma rekvisit som finns uppräknade i 12 § lagen om geografisk miljöinformation då dessa redan utgör en tolkning av vilka undantag som kan göras enligt artikel 13.1 i Inspiredirektivet. Verksamhetsutövaren är bäst lämpad att bedöma vilka uppgifter som inte bör rapporteras vidare. Sådana uppgifter som uppfyller något av de rekvisit som anges i paragrafen ska därför överhuvudtaget inte rapporteras in. Detta är sedan tidigare remitterat men föreslogs då vara placerat i samma paragraf som rapporteringsskyldigheten.

5.4. Bilaga 1

Bilaga 1 innehåller tre tabeller. För att underlätta hänvisningar till tabellerna görs tillägget *Tabell* med tabellnummer i respektive rubrik.

I tabell 2 – parametrar för kemiska och radioaktiva ämnen i bilaga 1 till LIVSFS 2022:12 finns en post för parametern bekämpningsmedel – aldrin, dieldrin, heptaklor och heptaklorepoxid. Enligt dricksvattendirektivet behöver endast bekämpningsmedel som kan antas förekomma i en vattentäkt undersökas. En sådan begränsning för vad som behöver undersökas finns i tabellen i föreskrifterna vad gäller parametern bekämpningsmedel – enskilda. Av förbiseende har dock inte samma undantag förts in på den förstnämnda posten. Detta föreslås korrigeras, vilket innebär att onödiga undersökningar kan undvikas.

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/2/EG av den 14 mars 2007 om upprättande av en infrastruktur för rumslig information i Europeiska Unionen (Inspire).

I tabell 3 – indikatorparametrar i bilaga 1 finns en post för färg. Färg mäts i enheten mg/l Pt, vilket står för milligram platina per liter. När föreskrifterna antogs uteblev Pt i måtenheten. Detta läggs till. Färg kan inte mätas i mg/l och någon ändring i sak är inte avsedd.

5.5. Bilaga 3

Bilagan saknar rubrik och rubriken *Undersökningsprogram* föreslås därför läggas till.

I avsnitt C, del 1 föreslås en ny punkt 4 införas. Punkten motsvarar del C punkt 1 d i bilaga II till dricksvattendirektivet. Punkten anger att verksamhetsutövaren kan behöva inkludera undersökningar av ämnen på den så kallade bevakningslistan i genomförandebeslut (EU) 2022/679⁴ i sitt undersökningsprogram, om sådana ämnen påträffats i halter över bevakningslistans riktvärden. Bevakningslistan innehåller ämnen som oroar allmänheten och forskarvärlden. I dagsläget finns två ämnen upptagna på listan. Detta förslag har tidigare remitterats, men beslutades inte när föreskrifterna antogs då det inte stod klart vem som skulle utföra riskbedömningen. I likhet med den föreslagna justeringen i 11 § görs en hänvisning till vattenförvaltningsförordningen för att det ska stå klart vilken riskbedömning som avses.

I tabellen i avsnitt D har nuklid U-238 felaktigt fått benämningen U-2381 och U-234 felaktigt fått benämningen U-2341. Det ska vara en upphöjd etta efter respektive beteckning som utgör en hänvisning och inte en del av beteckningen. Skrivfelen föreslås korrigeras.

5.6. Bilaga 4

I avsnitt A i bilaga 4 anges vilka analysmetoder som ska användas för vissa mikroorganismer. Vilka metoder som får användas styrs av dricksvattendirektivet. Det finns dock en öppning för att tillåta alternativa metoder som bedömts likvärdiga, se artikel 13.4 a i dricksvattendirektivet. Analys som baseras på odling tar lång tid att genomföra, och parametern intestinala enterokocker kan användas som en indikator på avloppspåverkan. Behovet av en snabb analysmetod är stort. För att möjliggöra snabbare analyser har metoden Enterolert-DW (SS-EN ISO 7899-3) utvecklats för analys av intestinala enterokocker. Livsmedelsverket,

⁴ Kommissionens genomförandebeslut (EU) 2022/679 av den 19 januari 2022 om upprättande av en bevakningslista över ämnen och föreningar som inger betänkligheter i dricksvatten i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184.

liksom kommissionen, har erkänt metoden som likvärdig. Livsmedelsverket föreslår att denna nya metod förs in i bilaga 4 som ett alternativ till befintlig metod, vilket ger verksamhetsutövare och kontrollmyndigheter möjlighet att använda en metod som ger ett snabbare analysresultat.

Avsnitt A och B i bilaga 4 inkluderar båda indikatorparametrar för vilka analysmetoder anges, vilket inte speglas i rubrikerna. Vid remitteringen av LIVSFS 2022:12 var bilaga 1 uppdelad i enbart mikrobiologiska parametrar samt parametrar för kemiska och radioaktiva ämnen. Som svar på flera remissynpunkter delades bilaga 1 upp i mikrobiologiska parametrar, parametrar för kemiska och radioaktiva ämnen samt indikatorparametrar. Ett förbiseende gjorde att rubrikerna till avsnitt A och B i bilaga 4 inte justerades för att spegla den nya uppdelningen av parametrar i bilaga 1. Dessa föreslås justeras till *avsnitt A – Parametrar för mikroorganismer, inklusive indikatorparametrar, för vilka analysmetoder anges* samt *avsnitt B – Parametrar för kemiska och radioaktiva ämnen, inklusive indikatorparametrar, för vilka metodkriterier anges*.

5.7. Bilaga 5

I den föreslagna bilaga 5, som är ny, motsvarar avsnitt A bilaga IV och avsnitt B artikel 17.2 i dricksvattendirektivet. Dessa krav är i praktiken redan införda i svensk rätt genom 3 a § livsmedelsförordningen, men förslaget samlar bestämmelserna som rör dricksvatten i LIVSFS 2022:12 och förtydligar dem. Det föreslagna avsnitt A gäller den information som ska tillhandahållas till allmänheten och det föreslagna avsnitt B avser den information som årligen ska lämnas till konsumenterna. Livsmedelsverket har i huvudsak tidigare remitterat detta förslag, men saknat bemyndigande att genomföra det.

I direktivet anges att medlemsstaterna får avvika från informationskravet i punkten 1 i bilaga IV i enlighet med artikel 13.1 i Inspiredirektivet. I det tidigare remitterade utkastet framstår det som att undantagen från informationskravet får tillämpas för hela föreslagna avsnitt A. Det ska dock bara vara punkten 1 som omfattas av möjligheten att göra undantag från att hålla uppgifterna tillgängliga. I likhet med de undantag som gäller för rapportering enligt den föreslagna 32 d § (se ovan) bör undantagen här gälla säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter enligt säkerhetsskyddslagen samt i övrigt följa undantagen i 12 § lagen om geografisk miljöinformation. Jämfört med det tidigare remitterade förslaget läggs punkter om personuppgifter och enskildas personliga intressen till. Dessa speglar den information som inte ska lämnas ut i samband med rapporteringsskyldigheten

Avdelningen för myndighetsstöd
Enheten för juridik

2026-09-10

Dnr 2026/02902

enligt 32 d § och är även i linje med artikel 13.1 i Inspiredirektivet. Det är verksamhetsutövaren som ska bedöma om det är fråga om sådana uppgifter som ska undantas från informationskravet.

Dricksvattenföreskrifternas bilaga 1 innehåller, utöver de parametrar som konsumenten ska få information om enligt dricksvattendirektivet, även parametrarna indikativ dos, PFAS 4, radon, aktinomyceter, långsamväxande bakterier, total alfaaktivitet, total betaaktivitet samt tritium. Dessa parametrar har betydelse för dricksvattnets kvalitet och utifrån ett konsumentperspektiv bör uppgifterna finnas med i den information som ska lämnas. Det bedöms endast innebära en försumbart ökad administrativ börda att inkludera dessa parametrar i den information som ska lämnas om dricksvattnets kvalitet, varför de inte exkluderas från informationskravet.

I föreslagna avsnitt A punkten 2 andra stycket i bilaga 5 görs ett tillägg, jämfört med direktivet, att undersökningsfrekvenser som överstiger en gång per år får anges i form av ett medelvärde över årets undersökningsresultat. Vissa verksamhetsutövare har en hög undersökningsfrekvens och det skulle vara onödigt betungande för dem att behöva uppdatera informationen vid varje undersökningstillfälle. Livsmedelsverket har bedömt att det är i linje med direktivets syfte att tillhandahålla informationen som ett årsmedelvärde. Detta blir dessutom mer rättvisande jämfört med att endast återge ett enskilt tillfälle, som inte alltid är representativt. Redan i den tidigare remissen föreslogs att föreskrifterna skulle tolkas på detta sätt, men genom att skriva in det blir det tydligare att ett medelvärde godtas.

Information om hårdhet, kalcium, magnesium och kalium ska tillhandahållas allmänheten enligt punkten 3 i bilaga IV till dricksvattendirektivet. Kalcium och magnesium är upptagna i bilaga 1 till LIVSFS 2022:12 och ska ingå i undersökningsprogrammet. Då kalcium och magnesium redan omfattas av undersökningsresultat som ska lämnas ut enligt punkten 2 återges de inte på nytt. Vad gäller hårdhet och kalium föreslås att de ingår i informationskraven enligt avsnitt A punkten 3 i bilaga 5.

Undersökningsfrekvensen för dricksvattnets hårdhet och kalium är inte fastställd i dricksvattendirektivet. För att kunna lämna informationen måste undersökningar av parametrarna göras. Det föreslås därför fastställas en undersökningsfrekvens för beräkning av dricksvattnets hårdhet och kalium. Eftersom parametrarna inte påverkar om vattnet är hälsosamt och rent och därför saknar gränsvärden bedöms

det inte lämpligt att placera dem i bilaga 1, vilket skulle innebära att de omfattades av samma undersökningsfrekvenser som övriga parametrar. Bestämmelsen om undersökningsfrekvens bedöms lämpligast att placera tillsammans med reglerna om vilken information verksamhetsutövarna ska tillhandahålla till allmänheten. Det blir då även tydligt att det endast är verksamhetsutövare som omfattas av bilaga 5 som behöver göra dessa undersökningar. Genom att föreskriva om en undersökningsfrekvens skapas en likriktning bland de verksamhetsutövare som behöver lämna information om dessa parametrar. På så sätt kan det undvikas att verksamhetsutövarna tar fler prover än vad som bedöms nödvändigt för att de annars inte vet vad som förväntas av dem. För att tydliggöra vilken provtagningspunkt som är relevant föreskrivs det även var provet ska tas. Förslaget har tidigare remitterats i då föreslagna 18 §, men inte beslutats eftersom det hör ihop med de informationskrav som det i övrigt saknades bemyndigande att besluta om.

Av föreslagna avsnitt B i bilaga 5 framgår att informationen i avsnittet ska lämnas på ett lämpligt och lättillgängligt sätt. Exempelvis kan informationen lämnas genom appar eller genom att det på fakturan anges en webbadress eller QR-kod där konsumenterna kan hitta den angivna informationen.

En av de uppgifter som ska lämnas enligt avsnitt B är uppgifter om dricksvattnets kvalitet, vilket framgår av artikel 17.2 a i dricksvattendirektivet. Med dricksvattnets kvalitet avses undersökningsresultaten enligt 22 § avseende dricksvatten hos användaren för parametrar förtecknade i bilaga 1. Detta är samma uppgifter som ska finnas med i den information som verksamhetsutövaren ska tillhandahålla enligt avsnitt A punkten 2. Det är därför tillräckligt att det tydligt framgår för konsumenten var denna information finns. Det saknas anledning att kräva att samma uppgifter ska återges flera gånger.

I avsnitt A är punkterna 6 och 7 nya och i avsnitt B är punkterna 2–4 nya jämfört med vad som tidigare har remitterats. I och med att dessa bestämmelser för närvarande är reglerade i 3 a § livsmedelsförordningen, som hänvisar direkt till artikel 17 i dricksvattendirektivet, är detta dock sådant som redan gäller för verksamhetsutövarna. Genom att införa bestämmelserna direkt i LIVSFS 2022:12 bedöms det bli enklare för verksamhetsutövare att utläsa vilka krav som ställs på dem.

I avsnitt A punkten 8 begränsas de uppgifter som en konsument kan begära enligt punkterna 2 och 3 till att tidigast gälla från den 13 januari 2023. Detta är det

datum som anges i direktivet och det saknas anledning att kräva att uppgifterna ska lämnas för data som gäller en tidigare tidpunkt. Det nu remitterade förslaget innehåller även redaktionella ändringar jämfört med det tidigare remitterade förslaget.

6. Vilka bemyndiganden som Livsmedelsverkets beslutanderätt grundar sig på

<i>Bestämmelse</i>	<i>Bemyndigande</i>
11 §	31 § livsmedelsförordningen
32 a §	3 b § livsmedelsförordningen
32 b §	3 b § livsmedelsförordningen
32 c §	34 c § livsmedelsförordningen
32 d §	34 c § livsmedelsförordningen
Bilaga 1	6 och 31 §§ livsmedelsförordningen
Bilaga 3	6 och 31 §§ livsmedelsförordningen
Bilaga 4	30 och 31 §§ livsmedelsförordningen
Bilaga 5	3 b och 31 §§ livsmedelsförordningen

7. Överensstämmelse med skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till EU

Förslaget innebär ett genomförande av delar av ett EU-direktiv i svensk rätt. Regleringen överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges medlemskap i EU.

Förslaget, som tidigare är remitterat, är även anmält enligt förordningen (1994:2029) om tekniska regler.⁵ De justeringar som föreslås bedöms inte innehålla några ytterligare tekniska krav som påverkar produkter och inte heller några nya eller förändrade krav på tjänsteverksamhet. Livsmedelsverket bedömer därför att förslaget inte behöver anmälas på nytt enligt förordningen om tekniska regler. Förslaget bedöms inte heller vara anmälningspliktigt enligt förordning (2009:1078) om tjänster på den inre marknaden.

⁵ Anmälan 2022/481/S, Livsmedelsverkets dnr 2022/01733.

8. Analys av Livsmedelsverkets förslag

8.1. Vilka berörs av förslaget?

8.1.1. Verksamhetsutövare

Det finns ca 2 200 registrerade dricksvattenanläggningar, fördelat på drygt 800 verksamhetsutövare, som kommer beröras av de föreslagna reglerna rörande information till allmänheten och rapportering. Eftersom de som ska lämna information till allmänheten begränsas till verksamhetsutövare som producerar eller tillhandahåller dricksvatten till bostäder är det marginellt färre som omfattas av informationskraven jämfört med rapporteringskraven.

De förslag som avser ändringar i sak berör i huvudsak verksamhetsutövare som producerar eller tillhandahåller minst 10 m³ dricksvatten per dygn eller försörjer minst 50 personer med dricksvatten. Mindre anläggningar påverkas inte av förslaget på annat sätt än att de som idag omfattas av kraven på information samt rapportering blir exkluderade från att omfattas. Majoriteten av de anläggningar och verksamhetsutövare som påverkas utgörs av kommunala nämnder eller kommunalt ägda driftbolag som tillhandahåller VA-tjänster till kommunens invånare. Ett antal icke-kommunala verksamhetsutövare kommer beröras, av dessa utgörs majoriteten av samfällighetsföreningar.

Förslaget innebär en mindre administrativ börda jämfört med tidigare remitterat förslag avseende information till allmänheten. Kravet om att lämna information till allmänheten begränsas till dem som producerar eller tillhandahåller dricksvatten till bostäder. Den administrativa bördan blir också lägre jämfört med tidigare remitterat förslag gällande rapporteringen. Det tydliggörs bland annat att det enbart är information om vissa överskridanden, och inte samtliga undersökningsresultat, som ska rapporteras liksom att inte alla incidenter ska rapporteras.

Korrigeringar av tidigare felskrivningar och förtydliganden bedöms inte ha någon påverkan på verksamhetsutövare, oavsett storlek. Förtydligandet gällande när de fyra bekämpningsmedlen ska undersökas, liksom tillägget av en ny metod för analys av intestinala enterokocker berör dock samtliga verksamhetsutövare som omfattas av LIVSFS 2022:12. Utöver de verksamhetsutövare som nämns i första stycket tillkommer ca 3 000 anläggningar som bedrivs av verksamhetsutövare som tillhandahåller dricksvatten som en del av en offentlig eller kommersiell verksamhet, men understiger 10 m³ dricksvatten per dygn eller försörjer färre än

50 personer med dricksvatten, se 2 och 3 §§ LIVSFS 2022:12. Det kan till exempel vara verksamhetsutövare som försörjer en restaurang, ett hotell eller hyresbostäder med vatten från en egen dricksvattenanläggning. Dessa justeringar innebär lättnader för verksamhetsutövarna och har därmed inga negativa effekter för dem. Ändringarna innebär att färre prover behöver tas samt att verksamhetsutövarna får möjlighet att använda ytterligare en analysmetod.

8.1.2. *Kontrollmyndigheter*

Det är i huvudsak kommunala nämnder som är kontrollmyndigheter för de verksamhetsutövare som berörs av föreskrifterna. Förslaget bedöms inte påverka kontrolltid eller -frekvens. Utöver att inspektörerna behöver ha kännedom om att reglerna ändras bedöms inte förslaget medföra någon påverkan på kontrollmyndigheterna.

8.2. *Beskrivning och beräkning av förslagets kostnader och intäkter*

8.2.1. *Beaktande av vattenmyndigheternas riskbedömning av tillrinningsområdet*

Kravet att beakta vattenmyndigheternas riskbedömning av tillrinningsområdet bör inte innebära någon större kostnadsökning för verksamhetsutövaren. Däremot kan det i sin tur leda till att verksamhetsutövaren identifierar ett behov av att analysera ytterligare parametrar. Om vattenmyndigheterna identifierar ämnen på den så kallade bevakningslistan över de gränsvärden som anges där ska dessa inkluderas i verksamhetsutövarens undersökningsprogram, vilket kommer att medföra analyskostnader.

8.2.2. *Information till allmänheten*

Då informationskrav redan är införda genom 3 a § livsmedelsförordningen bedöms kostnaderna inte öka i samband med att kraven förs in i LIVSFS 2022:12.

En fråga om kostnader för att börja tillhandahålla information till allmänheten har ställts till några utvalda VA-producenter. Livsmedelsverket har bara fått svar från två av dem. Svaren indikerar att kostnaderna främst består i personalkostnader. Många VA-producenter har sedan tidigare haft delar av den information som direktivet kräver publicerad på sina webbplatser. Av de svar Livsmedelsverket fått framgår att mycket tid lagts på att identifiera vilken information som redan finns,

och vilken information som behöver läggas till med anledning av reglerna. Till det tillkommer sedan en viss löpande kostnad för att hålla informationen uppdaterad.

Hos de två VA-producenter som besvarat Livsmedelsverkets frågor varierar kostnaderna. Den ena (som ansvarar för 20 vattenverk) uppgav att den lagt 80 timmar på att identifiera vilken information som fanns och vilken som saknades. Med en uppskattad personalkostnad om 750 kr per timme⁶ skulle detta innebära en kostnad på 60 000 kr. Det ger ett snitt om 3 000 kr per anläggning. Ändringar som behövde göras på fakturor kunde samköras med andra nödvändiga ändringar och uppdatering av webbplatsen föranledde i övrigt inga kostnader.

Den andra VA-producenten (som ansvarar för 57 vattenverk) uppgav att den lagt 1 500 timmar på interna möten, insamling av information, uppbyggnad av webbplatser med mera. Denna VA-producent uppgav sig ha en personalkostnad om 700 kr per timme, vilket ger en total kostnad om 1 020 000 kr. Det ger ett snitt om 26 000 kr per anläggning. Till det uppskattade leverantören en löpande kostnad om 80 000 kr per år för underhåll av informationen, det vill säga ett snitt om 1 400 kr per anläggning och år.

Det är svårt att dra slutsatser om kostnaderna baserade på dessa två exempel. Ingen av de producenter som svarande uppgav sig ha kostnader för inköp av informationshanteringssystem eller liknande, eller för justeringar av befintliga system, exempelvis faktureringsystem. Det kan dock inte uteslutas att kraven kan innebära sådana kostnader.

Genom att avgränsa kraven till att endast omfatta de verksamhetsutövare som för bostäder producerar eller tillhandahåller minst 10 m³ dricksvatten per dygn, eller försörjer minst 50 personer med dricksvatten, minskas den ekonomiska påverkan på verksamhetsutövare. Förtydligandet att ett medelvärde får anges när undersökningsresultaten redovisas, i de fall flera prover per år tas, innebär även det en minskad administrativ börda, och därmed även en minskad ekonomisk börda.

8.2.3. Rapportering

De föreslagna rapporteringskraven i 32 c § förväntas innebära en viss ökad kostnad i form av framför allt personalkostnader för de verksamhetsutövare som berörs av kraven. Rapporteringen kommer ske genom befintliga e-tjänster som

⁶ Svenskt Vatten uppskattar att en timkostnad mellan 700–800 kr är representativ för branschen.

tillhandahålls av Livsmedelsverket och kräver därför inte införande av nya IT-system eller andra tekniska investeringar. Hur stor arbetsbörda blir beror på flera faktorer. Sådant som påverkar är bland annat hur många anläggningar verksamhetsutövaren har, om anläggningarna haft överskridanden av kvalitetskraven samt om det förekommit dricksvattenrelaterade incidenter under rapporteringsperioden.

För en verksamhetsutövare som endast har en anläggning att rapportera för, och saknar överskridanden eller dricksvattenrelaterade incidenter för rapporteringsperioden, beräknas själva rapporteringen ta ca 10 minuter. Tidsuppskattningen baseras på återkopplingar från vattenproducenter som rapporterat frivilligt och nyttjat möjligheten till att på förhand testrapportera. Till det tillkommer dock viss tid för att ta del av instruktioner och liknande, uppskattningsvis två timmar. I de fall dricksvattenrelaterade incidenter eller överskridanden förekommit under rapporteringsperioden ökar rapporteringstiden. Uppskattningsvis innebär en sådan rapportering att tidsåtgången uppgår till totalt fyra timmar då ytterligare tid går åt till att sammanställa och fylla i de uppgifter som krävs. Det kan även förväntas finnas ett visst behov av support kopplat till sådan rapportering. Vid en uppskattad timkostnad om 750 kr innebär detta en kostnad mellan ca 1 600 och 3 000 kr per år och anläggning. Baserat på tidigare års frivilliga rapportering verkar majoriteten av verksamhetsutövarna sakna överskridanden eller dricksvattenrelaterade incidenter att rapportera.

Utöver själva rapporteringen kan verksamhetsutövare behöva utföra visst löpande arbete under året för att sammanställa data för att underlätta rapportering. De större producenterna har redan idag mycket statistik och internrapportering av avvikelser. De nya rapporteringskraven innebär inte någon egentligt ökad arbetsbörda vad gäller sammanställning enligt uppgift från Svenskt Vatten som tillfrågat branschen. För mindre dricksvattenproducenter, som inte redan har denna typ av internuppföljning kan arbetsbördan bli större. Samtidigt har mindre verksamhetsutövare i regel färre uppgifter att rapportera eftersom deras provtagningsfrekvenser är lägre jämfört med verksamhetsutövare som har flera eller större anläggningar. De verksamhetsutövare som deltagit i den frivilliga rapporteringen kan ha viss praktisk nytta av den erfarenheten, medan de som aldrig rapporterat sannolikt kommer uppleva ett visst merarbete. Det är troligt att arbetsbördan kommer minska när verksamhetsutövaren fått erfarenhet och kunnat anpassa arbetssättet för att effektivisera informationsinsamlingen inför rapporteringen.

Livsmedelsverket har under lång tid informerat om de kommande rapporteringskraven och även erbjudit verksamhetsutövare att testrapportera. Ungefär hälften av alla som kommer omfattas av rapporteringskravet har rapporterat i någon form.

8.2.4. Övriga ändringar

Förtydligandet gällande när de fyra bekämpningsmedlen behöver undersökas ger möjlighet att avstå undersökning av dessa ämnen i de fall de inte antas förekomma i vattentäkten. Detta kommer innebära en ekonomisk besparing för alla anläggningar där dessa inte antas förekomma.

Övriga ändringar förväntas inte innebära någon ekonomisk påverkan.

8.3. Beskrivning och beräkning av andra relevanta konsekvenser

8.3.1. Hållbarhet

Syftet med direktivets informationskrav är att påverka människors vattenförbrukning och att minska deras flaskvattenförbrukning. Svenska konsumenter har redan ett högt förtroende för dricksvattenproduktionen och konsumerar minst flaskvatten i Europa. Trots detta kan förslaget komma att ha positiva effekter på miljön i form av främst minskad vattenanvändning då informationen som ska ges till allmänheten bland annat omfattar rådgivning om hur konsumenter kan minska sin vattenförbrukning och uppgifter om hushålls årliga förbrukning.

8.3.2. Jämställdhet

Livsmedelsverket bedömer att förslaget inte kommer att få effekter för jämställdhet.

8.3.3. Civil beredskap

Livsmedelsverket bedömer att förslaget inte har någon påverkan på den civila beredskapen.

8.4. Tidpunkten för ikraftträdande och informationsinsatser

Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2027. Det bedöms inte finnas behov av några särskilda övergångsbestämmelser.

Avdelningen för myndighetsstöd
Enheten för juridik

2026-09-10

Dnr 2026/02902

Bestämmelserna om information till allmänheten finns redan i 3 a § livsmedelsförordningen. Fram tills det görs ändringar i livsmedelsförordningen uppstår i viss mån en dubbelreglering. De högre kraven som ställs på verksamhetsutövare som annars inte omfattas av alla bestämmelser i dricksvattenföreskrifterna fortsätter att gälla fram tills livsmedelsförordningen ändras.

I samband med att föreskrifterna beslutas kommer Livsmedelsverket att informera om ändringarna på myndighetens webbplats samt via andra relevanta informationskanaler, exempelvis företags- och kontrollnyheter. Livsmedelsverket kommer även att uppdatera informationen på myndighetens webbplats.

Livsmedelsverket vägleder i Kontrollwiki kring kraven om information till allmänheten sedan ett år tillbaka. Vägledningstexterna har remitterats externt och olika typer av informationsinsatser som nyhetsbrev och webinarier har genomförts för att stödja verksamhetsutövare och kontrollmyndigheter. Vägledningstexterna kommer uppdateras, och nya informationsinsatser med anledning av ändringarna i LIVSFS 2022:12 kommer genomföras.

Vad gäller rapporteringen behöver reglerna träda i kraft så snart som möjligt för att Sverige ska kunna fullgöra sin rapporteringsskyldighet gentemot kommissionen. Vid ett ikraftträdande den 1 januari 2027 blir första rapporteringstillfället senast den 31 mars 2027. De uppgifter som omfattas av rapporteringskravet är sådana som verksamhetsutövarna redan med nu gällande regler ska hämta in och vidta åtgärder utifrån. Uppgifterna bedöms därför finnas tillgängliga för verksamhetsutövarna även om rapporteringen avser uppgifter för föregående år. Verksamhetsutövarna bör kunna rapportera in de aktuella uppgifterna under 2027.

När det gäller rapporteringskravet tillhandahåller Livsmedelsverket redan vägledning till hur rapporteringen ska genomföras. Informationsinsatser för att upplysa verksamhetsutövare om kommande rapporteringskrav har genomförts. Det har även funnits en möjlighet för verksamhetsutövare att testrapportera. Informationsinsatser har särskilt riktats till de verksamhetsutövare som inte tidigare deltagit i frivillig rapportering, och ytterligare insatser kommer genomföras.

Både vad gäller information och rapportering har Livsmedelsverket haft täta kontakter med Svenskt Vatten. Såväl för att inhämta synpunkter som för att genom dem informera branschen om de kommande kraven. Livsmedelsverket strävar efter att vara lyhörda för verksamhetsutövarnas önskemål, och har möjlighet att vidta fler informationsåtgärder vid behov.

8.5. Hindrande av långtgående kostnader eller begränsningar utöver vad som är nödvändigt

De regler som föreslås utgör i huvudsak krav som ställs genom dricksvattendirektivet. Det är därför inte ett alternativ att helt underlåta reglering. Livsmedelsverket har genomgående begränsat de föreslagna ändringarna till att uppfylla de krav som ställs genom direktivet och inte gå utöver dessa. Vad gäller information till allmänheten finns enstaka krav som går utöver direktivet, men dessa bedöms inte påverka företagens kostnader.

Vad gäller kraven om information till allmänheten kommer förslaget underlätta för mindre verksamhetsutövare samt för verksamhetsutövare som inte producerar eller tillhandahåller dricksvatten till bostäder, då dessa undantas från de krav som gäller idag.

Att möjliggöra ett tillhandahållande av årsmedelvärden när det gäller undersökningsresultaten kommer minska arbetsbördan, framför allt för de största verksamhetsutövarna som kan ha väldigt många undersökningar per år.

9. Påverkan avseende det kommunala självstyret

Livsmedelsverket bedömer att de föreslagna ändringarna inte har någon påverkan på det kommunala självstyret.

10. Utvärdering av föreskrifterna

Det finns ingen inplanerad utvärdering av föreskrifterna, men Livsmedelsverket ser regelbundet över dem. Eventuella problem som uppstår uppmärksammas genom den praktiska tillämpningen och vid behov görs justeringar i föreskrifterna och vägledningstexterna.

Avdelningen för myndighetsstöd
Enheten för juridik

2026-09-10

Dnr 2026/02902

Kontaktpersoner vid Livsmedelsverket

Paulina Eriksson, handläggare, Enheten för dricksvatten och kemiska ämnen,
018–265 58 12

Sofia Norlin, verksjurist, Enheten för juridik, 018–17 43 73